

1C:ПРЕДПРИЯТИЕ YORDAMIDA TA'LIM XIZMATLARINI HISOBGA OLISHNI AVTOMATLASHTIRISH: AKADEMIK VA AMALIY YONDASHUV

Akmalov Kamoliddin Kodirovich.

*Namangan Davlat Texnika Universiteti, Raqamli texnologiyalar kafedrası stajor-
o'qituvchisi*

Anotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim xizmatlarini hisobga olish jarayonini **1C:Предприятие** dasturiy platformasi asosida avtomatlashtirishning akademik va amaliy jihatlari yoritilgan. Maqolada ta'lim muassasalarida buxgalteriya va moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish zaruriyati asoslab berilgan hamda **1C tizimining** asosiy imkoniyatlari, modullari va konfiguratsiyalari (jumladan, *1C: Образование 5. Школа, 1C: Университет, 1C: Davlat muassasasi buxgalteriyasi*) tahlil qilingan. Akademik yondashuv doirasida axborot tizimlarini modellashtirishning nazariy asoslari, amaliy yondashuvda esa 1C dasturini ta'lim muassasalarida joriy etish bosqichlari, foydalanuvchi interfeysi va hisobot mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, tizimning afzalliklari, cheklovlari hamda samaradorlikni oshirish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim muassasalarida xizmatlarni hisobga olishni avtomatlashtirish orqali shaffoflik, aniqlik va boshqaruv samaradorligini oshirish mumkinligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: 1C:Предприятие, avtomatlashtirish, ta'lim xizmatlari, axborot tizimi, buxgalteriya, hisobga olish, akademik yondashuv, amaliy yondashuv, ta'lim muassasasi, 1C:Образование, 1C:Университет, 1C: Davlat muassasasi buxgalteriyasi, raqamli transformatsiya.

**Автоматизация учета образовательных услуг с помощью
"1С:Предприятие": академический и практический подход**

Акмалов Камолиддин Кодирович

**Стажёр-преподаватель кафедры Цифровых технологий Наманганского
государственного технического университета.**

тел.: +998 99 394 86 27, e-mail: kom240681@gmail.com

Аннотация: В данной статье раскрыты академические и практические аспекты автоматизации процесса учёта образовательных услуг на основе программной платформы **1С:Предприятие**. В работе обоснована необходимость автоматизации бухгалтерских и финансовых процессов в образовательных учреждениях, а также проанализированы основные возможности, модули и конфигурации системы 1С (в частности, *1С:Образование 5. Школа*, *1С:Университет*, *1С:Бухгалтерия государственного учреждения*). В рамках академического подхода рассмотрены теоретические основы моделирования информационных систем, а в практическом подходе — этапы внедрения программы 1С в образовательные организации, особенности пользовательского интерфейса и механизмы формирования отчётности. Кроме того, определены преимущества и ограничения системы, а также предложены рекомендации по повышению её эффективности. Результаты исследования показывают, что автоматизация учёта образовательных услуг способствует повышению прозрачности, точности и эффективности управления в учебных заведениях.

Ключевые слова: 1С:Предприятие, автоматизация, образовательные услуги, информационная система, бухгалтерский учёт, учёт, академический подход, практический подход, образовательное учреждение, 1С:Образование, 1С:Университет, 1С:Бухгалтерия государственного учреждения, цифровая трансформация.

Automation of Educational Services Accounting Using "1C:Enterprise"

Academic and Practical Approach

Akmalov Kamoliddin Kodirovich

**Intern Lecturer, Department of Digital Technologies Namangan State Technical
University**

Tel: +998 99 394 86 27, Email: kom240681@gmail.com

Abstract: This article explores the academic and practical aspects of automating the accounting of educational services using the **1C:Enterprise** software platform. The study substantiates the need to automate accounting and financial processes in educational institutions and analyzes the main features, modules, and configurations of the 1C system (including *1C:Education 5. School*, *1C:University*, and *1C:Accounting for Government Institutions*). Within the academic approach, the theoretical foundations of information system modeling are discussed, while the practical approach examines the stages of implementing 1C in educational institutions, the user interface, and reporting mechanisms. Additionally, the paper highlights the advantages and limitations of the system and provides recommendations for improving its efficiency. The results demonstrate that automating the accounting of educational services enhances transparency, accuracy, and management effectiveness in educational organizations.

Keywords: 1C:Enterprise, automation, educational services, information system, accounting, bookkeeping, academic approach, practical approach, educational institution, 1C:Education, 1C:University, 1C:Accounting for Government Institutions, digital transformation.

Kirish. Zamonaviy ta'lim muassasalari raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy va ma'muriy jarayonlarni avtomatlashtirishga muhtoj. Amaliyotda o'qish uchun to'lovlar, oziq-ovqat va turar joy kabi ko'plab xizmatlar hisobini qo'l bilan yuritish xatoliklar va kechikishlarga olib keladi. Axborot tizimlari joriy etish orqali bu muammolarni hal etish mumkin. Masalan, O'zbekistonda IT sohasining jadal rivojlanishi ta'lim muassasalarida raqamli tizimlarni joriy etishni biznes jarayonlarini

samaraliroq tashkil etish vositasiga aylantirayotganini hammamiz bilamiz. Shu bilan birga, bolalar bog'chalari, maktab va oliy ta'limda ota-onalarning to'lovlari, qo'shimcha pullik xizmatlar hamda talabalar turar joyi va ovqatlanish kabi ma'lumotlar yirik hajmlarda to'planadi. "1C: Buxgalteriya" kabi tizimlarda bu tur jarayonlar uchun maxsus funksiyalar mavjudligi namoyon bo'ladi: masalan, bolalar muassasasida parvarish va qo'shimcha xizmatlar uchun to'lovlarni hisoblash, ota-onalarga kvitansiyalar chiqarish; shuningdek, talabalardan olinadigan pulli ta'lim yoki turar joy bo'yicha hisob-kitob varag'i tuzish imkoniyati beriladi.

1C:Предприятие – bu biznes jarayonlarini avtomatlashtirish uchun yaratilgan dasturiy platforma. O'zbekistonda unga moslashtirilgan konfiguratsiyalar mavjud: masalan, "1C: O'zbekiston uchun Buxgalteriya 8" buxgalteriya va soliq hisobotlarini yuritish uchun tayyor yechim bo'lib, har qanday korxona – chakana yoki ulgurji savdo, xizmat ko'rsatish, ishlab chiqarish – uchun mos keladi. Ushbu konfiguratsiya o'zbek qonunchiligiga muvofiq tahliliy, valyuta va miqdor hisobini tashkil etadi, shuningdek, kontragentlar bilan hisob-kitob va xo'jalik operatsiyalarini avtomatlashtiradi. Davlat muassasalari uchun esa "1C:Davlat muassasasi buxgalteriyasi 8" maxsus yechimi mavjud: u byudjet muassasalarida xarajatlarni hisoblash, hisobotlarni shakllantirish va davlat sektoriga xos boshqa vazifalarni avtomatlashtiradi. Bunda u madaniyat, ta'lim, sog'liqni saqlash kabi byudjet idoralarida keng qo'llaniladi. Ta'lim sohasiga yo'naltirilgan qo'shimcha modullar ham ishlab chiqilgan. Masalan, "1C: Образование 5. Школа" tizimi maktabda o'quv jarayonini tashkil etish va elektron ta'lim muhitini yaratish uchun mo'ljallangan; u 273-FZ "Ta'lim to'g'risida"gi qonun talablarini va yangi federal ta'lim standartlarini inobatga olgan holda zamonaviy axborot-ta'lim muhiti yaratadi. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalari uchun "1C:Universitet", kasb-hunar oliy o'quv yurtlari uchun "1C:Kollej" kabi kompleks boshqaruv tizimlari ham mavjud. Bu mahsulotlarning barchasi birgalikda ta'lim muassasalarida buxgalteriya, moliyaviy, kadr va ma'lumot almashish jarayonlarini yagona tizimda avtomatlashtirish imkonini beradi.

1C:Образование 5. Школа – maktab uchun 1C platformasida yaratilgan dasturiy majmua, u o'quv jarayonini tashkil etish va elektron darsliklarni boshqarishga mo'ljallangan.

Ta'lim xizmatlari hisobini yuritishda akademik yondashuv haqida gapirganda, avvalo bu jarayonlarni tizimli tushunish va modellashtirish muhim hisoblanadi. Ma'lumki, ta'lim muassasalarida ta'lim-metodik hujjatlar, o'quv rejalari, kontingent va xizmatlar bo'yicha ko'plab biznes-protsesslar mavjud. Akademik tadqiqotlarda ta'lim jarayonlarining axborot tizimini loyihalashda funksional modellashtirish usullari qo'llaniladi. Masalan, bir akademik tadqiqotda universitetda o'quv-metodik hujjatlarni shakllantirish jarayonlari uchun strukturaviy tahlil (SADT) va IDEF diagrammalari orqali funksional modellar ishlab chiqilgan; bu modellash natijasida jarayonlarni qayta tashkil etish va avtomatlashtirish yo'llari aniqlangan. Shuningdek, ma'lumotlar bazalari va ta'lim xizmatlari xarid qilish/xizmat ko'rsatish bo'limlari uchun nazariy ma'lumotlarni baholovchi tahliliy modellar ham ishlab chiqiladi. Bu nazariy yondashuvlar ta'lim jarayonlarini samarali boshqarish uchun axborot tizimlari strukturasini aniqlashga yordam beradi, keyinchalik amaliy dasturiy yechimlar tayyorlashda asos bo'ladi.

Amaliy yondashuv 1C tizimini joriy etish va undan foydalanish tajribasiga asoslanadi. **Joriy qilish bosqichlari** odatda quyidagicha: dastlab dastur o'rnatilib, muassasaga mos hisobot va soliq parametrlari sozlanadi. So'ngra respublika miqyosidagi me'yoriy ma'lumotnomalar (hisob hujjatlari, kadrlarga oid standartlar va boshqalar) yuklanadi. Keyingi bosqich — boshlang'ich qoldiqlarni kiritish: mol-mulk va boshqa aktivlar bo'yicha balans holatini dasturga yuklash zarur.

Foydalanuvchi interfeysi 1C tizimida modulli bo'lib, hujjat kiritish, hisob-kitoblar va hisobotlar bo'limlarini o'z ichiga oladi. Ta'lim muassasasining har bir bo'limi uchun maxsus hujjat turlari (masalan, ota-onadan to'lov kelib tushishi, talabalar turar joy uchun badal kiritishi) o'rnatiladi. Unda talabalar va o'qituvchilar haqidagi ma'lumotlar, kurslar, kontingent bo'yicha kataloglar yuritiladi.

Hisobotlar va integratsiya jihatdan 1C kuchli vositalarni taqdim etadi. Dastur balanslar, mablag'lar harakati va soliqqa oid hisobotlar kabi moliyaviy hisob-

kitoblarni avtomatik hosil qiladi. Xuddi shu tizimda ta'lim xizmatlari bo'yicha maxsus hisobotlarni shakllantirish mumkin. Masalan, bolalar uchun o'qish va xizmatlarga to'lov, qo'shimcha to'lovlar, darslik yoki ovqatlanish uchun ketgan xarajatlar bo'yicha yig'ma varaqalarni tuzish amaliyotlari mavjud. Tayyorlangan barcha hisobotlarni elektron shaklda eksport qilish va mas'ul idoralarga yuborish oson amalga oshiriladi; tizimda hujjatlarni elektron almashish platformalari bilan integratsiya imkoniyati ham mavjud. Shuningdek, 1C tizimi kadrlar, buxgalteriya va boshqa bo'limlar o'rtasida ma'lumot almashish uchun ham mo'ljallangan bo'lib, masalan "1C: Davlat muassasasi buxgalteriyasi 8" –da avtomatik tizim orqali bir nechta bo'limlar hisobidan hisobotlar tayyorlanadi.

Xulosa. Ta'lim muassasalarida xizmatlarni hisobga olishni 1C platformasi yordamida avtomatlashtirish samaradorlik va shaffoflikni oshirishga xizmat qiladi. Avtomatlashtirilgan tizim moliyaviy natijalarni tezkor taqdim etadi, inson omilini kamaytiradi va qonuniy talablarni o'z vaqtida bajarilishini ta'minlaydi. Mahalliy mutaxassislar fikricha, axborot tizimlarini joriy etish endi raqobat uchun ustunlikdan ham ortiq, ish jarayonlarini qurishning zaruriy vositasiga aylanmoqda.

Tizimni joriy etishda bosqichlarni puxta rejalashtirish muhim: avvalo joriy jarayonlarni tahlil qilish, mos modulni tanlash, so'ngra jadval asosida sozlash va sinovdan o'tkazish lozim. Amaliyotda "First Bit" kabi integratorlar biznesni avtomatlashtirish loyihalarini to'liq aylana jarayon bilan — dastlabki audit, to'liq o'rnatish va so'nggi texnik yordam — ta'minlashni tavsiya etadi. Xodimlarni 1C tizimidan samarali foydalanish borasida o'qitish, hujjat almashinish va ma'lumotlar bazasini muntazam yangilab borish ham maslahatlardandir. Natijada, tavsiya etilgan tadbirlar kadrlar mehnatini kamaytirib, ta'lim muassasasining moliyaviy boshqaruvi sifatini oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Габец, А.П., Гончаров, Д.И., 1С: Предприятие 8.1 Простые примеры разработки / А.П. Габец, Д.И. Гончаров. – М.: ООО «1С-Паблишинг»; СПб: Питер, 2008. – 383 с.
2. Радченко М.Г. 1С: Предприятие 8.1. Практическое пособие разработчика. Примеры и типовые приемы / М.Г.Радченко – м.: ООО «1С-Паблишинг», ЗАО Издательский дом «Питер», 512 стр.
3. <http://www.1c.ru> – 1С kompaniyaning rasmiy veb-sayti.